

Cédulák VIII.

– még képes vagy fölállni, noha már nem lenne szégyen elfeküdni... de tudsz vigaszt! Képes vagy elfogadni a sérelmet, melyet nem érdemeltél, mégis neked jutott, ha belátod: ez volt az ára, hogy túlélj, ami rád várt – és maradhatsz még köztük. Választottad volna? A szenvedést csak azért, hogy tovább vonzolhasd a kereket? Vagy ellensúlynak (mint a jól ismert fékek és ellensúlyok!) vár a siker? Manapság már a siker nem szép emelkedő, tető, ahonnan tágul a kilátás, csupán pénz és hatalom, amíg Fortuna kedve szolgálja. Ha indokot keresel, amiért föl tudtál állni, ne menj messzire! Angyal segített, veled volt végig. Vagy csak még nem jött el végórád ideje. Egy ideig még etetheted az ég madarait, újabban két vénembert is, még dadogva szórhatod bölcselmeid a szélbe, szemérmetlenül tolakodva figyelmükért. Ezért kaptál volna kegyelmet? De miért ily kegyetlen módon állított meg az angyal? Tudatlan lennél, ki nem ért a szóból? Próbára teszt: mikor elégeled meg csapásait, s állsz át a lázadókhöz? Rajtad kívánt segíteni az eséllyel: ha fölismered a próbatételt, s átjutsz a szakadékon, maradhatsz még egy darabig a földiek között? Mi végre folyton okoskodni, a történetek még neked sem annyira fontosak, hiszen képes voltál fölállni, így majd másba kell belehalnod... Ha jól számolod.

– egyszeriben magányos lett, ott az emberek között, akik valami jó tréfát vártak tőle. Kétségbeesve körülnézett, és mivel nem volt körülötte egyetlen segítő kortársa sem, ügyetlenül kérdezni kezdett felőlük, de csak értetlenül néztek rá a nevek hallatán, ezért elnémult. Akiket emlegetett, mind régi ember, hajdani nagynevű orvosnő, akikkel akkoriban együtt voltak azon a mára eltűnt orvosegyetemen. Nevek szaladtak ki a száján, de süket csönd fogadta, így zavartan elhallgatott. Megértette hallgatásukat, ő már

itt nincs jelen, amiként a megidézett szemtanúk sem. Azok elmúltak, ő még csak múltóban. Amint Mikszáth megjelölte ezt az állapotot: kikopunk a világból. Manapság talán gyorsabban is, mint korábban, mikor még lassabban múltott velünk az idő.

– kevesen voltunk, de sokan maradtunk – mondta a lakiteleki sátor főszervezője a rendszerváltozásról. Ő elvetemülten a partizánokra gondolt, akik az évtizedek múltával örvendeten gyarapodtak, létszámukban is. Mire eljött a rendszerváltás – egész kis hadseregnyien lettek, csupa pecsétetes igazolvány birtokosai, akik ellenálltak. Közülük sokan talán még meg sem születtek akkortájt, csak ellenálltak. Szép hivatás és jó megélhetés.

– ennél már nem lehet rosszabb – mondja a kisbolt előtt kávézó autós az olykor éhező öregembernek, aki azért fohászkodik: csak rosszabb ne legyen! Igaz, előtte a habos kávé árának harmadát a pulton hagyta. A szemközti boltocska dúsan rakott italos pultjáról két kétdecis vodkát meg két félliteres dobozos sört pakol szatyrába a nő – vásárlásáról a folyvást furdaló kíváncsiság miatt érdeklődöm. Megtudom, az apjának viszi, mert a papa súlyosan depressziós, ezért iszik ennyit naponta, ráadásul fél liter vodka és sörök a „hivatalos” adagja. De ha naponta van ezer forintja italra, akkor talán mégsem olyan elesett, feszegetem. Igen, de 52 éves, és nem kap munkát, magyarázza lbike. Hiába csűrömcsvaram: boldogtalan ország, pedig itt még ebolajárvány sincs...

– meglepő levelet közölt a New York Times a maláj utasszállító gép katasztrófája kapcsán. Egy olvasójuk szerint fölháborító, amit a holland kormány művelt a gép lelövése miatt: 3 napos nemzeti gyászt hirdettek (legalább 150 holland halott volt). A halottak mindenekelőtt emberek,

egyetlen államnak sincs joga kisajátítani őket – hangsúlyozta a kiakadt levélíró, hozzátéve, hogy semmivel sincs több joga a holland államnak gyászolni a lelőtt gép utasait, mint bármely más országnak. Véleményét egy hozzászóló „liberális abszurdnak” nevezte, elítélő tartalommal szólva az esetről. S. O. S. – mentsétek meg lelkeinket, fűzöm hozzá gyáván...

– igazságot! Megunt kiáltás, minden hevült, hataloméhes mozgalom és mozgalmár ezt „tűzi zászlajára”. Valójában az igazságot kimondani mindig is veszélyes volt s maradt. A közbeszédet uraló média pontosan erre épít. Nem szabad kimondani, még kevésbé kifejezni az igazságot. Ha megteszed, megkísérled kibeszélni a titkot, nevetségessé tesznek, meghurcolnak, ha macskakodsz, eltaposnak. Arról kell beszélni, amiről az uralkodó média szól, aki nem ezt teszi, büntetni való ellenség. A világ legerősebb állama példaadó és követésre méltó. Ha ott a rendőrség brutális, netán rasszista színezetű (!), az érzékcsalódás, tehát ilyet állítani hazugság! Ha a meghatározó európai államokban erősödik, mind láthatóbb módon van jelen az idegengyűlölő szélsőség, akkor erről nem illik beszélni, aki mégis megteszi – ellensége a demokráciának. A nyílt vita persze a demokrácia része, de amelyik témát nem szentesíti a nemzetközi médiahatalom, az ártalmas, félrevivő. Így arról töprenkedni, hogy Nyugaton hovatovább eluralkodnak a szélsőséges, idegengyűlölő, rasszista eszmék (amelyek szerint a bevándorlók tömegei s a látzólag minden eszmét megengedő tolerancia elnyomja, megalázza a nemzetit), ezt kimondani a kontinens keleti végein – nyílt lázadás!

– olykor hosszú az az idő, amíg az élethelyzetek és talán az élettapasztalatok kényszerűségei nyomán a test átveszi uralmát, a lélek általában alkalmazkodik – ha képes. A szentek, hősök útja nem ez, ők kitartanak önmagukban is. Ez rendszerint tragédiába torkolló döntés. Később, netán későn, az induláskor még létező nemes értékek győzhetnek, számos kiegyezéssel, vagy éppen éteri tisztaságukban is... Netán az önérdék sötétsége meghódítja és maga alá gyűri a lelkiismeret tartományát is.

– történelem előtti időben, 1953-ban érettségiztem, mondja angyali mosollyal Finta József építőművész, és csak kapkodom a fejem,

mert pontosan így gondolom a saját életutamról: gyermekkorom történelem előtti időben játszódtott. Ami akkor történt, már csak személyes emlék, nincs tanú, nem is foglalkoztat senkit. Mégis velem maradtak máig a télen mosdatlan kisfiú élményei, aki akkoriban még csak elképzelni sem tudta a meleg vizes csapot, mert az utca végéből hordta édesanyja vagy ő a télen párálló kútvizet. Talán valóban kísérlet volt a népiirtásra a recski kényszermunkatábor, de egyébként a magyarok földbe döngölése mindennapos gyakorlat volt köznapi életünkben. S erről soha senki nem beszélt, akkor sem, amikor még oly nagyon sokan itt voltak, s tanúk lehettek volna...

– Isten kötöttségei. Először gyerekkoromban ötlött szemembe egy, az Uz Bencében olvasott mondat, amelyet egy öreg paraszt mond a „nadrágos embernek”: Hegyet völgy nélkül Ű sem teremthet! De csakugyan, számára is léteznek korlátok? Földi értelmünkkel persze csak találgatunk, de tényleg, hiszen hegyet völgy nélkül... Valóban, az általa alkotott rendszerbe belenyúlni – csak az egész bolygatásával lehetséges. Más kérdés, hogy ez a belepiszkálás a Mindenható számára nem lehet akadályozó körülmény, talán még lassító sem. Ha óhajtja, alkot egy másik világot, velünk vagy éppen nélkülünk. Már hogyne sajnálná közülünk övéit, a büntelen ártatlanokat, vagy azokat, akik éppen bűnösök, de mégis kedvére cselekszenek, az életvidám, szép fiatalokat, a halálváró, bölccsé lett öregeket, azokat, akik másokért élnek (azok meg belőlük) – ki tudhatja ezt, halandók vagyunk... Talán cserélhetők lennénk, ki tudja...

– vajon ha közel hajolsz egy teremtményedhez, Uram, s számba veszed mindazon körülményeket, melyek ideszületése előtt már jó előre leírták útját, akár hetedíziglen is, mérlegeled adottságait, melyekkel elláttad, és melyeket „menet közben” szedett föl, összeveted szenvedését, mellyel soványka sikerekért fizetett, elfojtotta vágyait, titkolta nyomorúságait – de ha mindent egybevetsz, lehetnek bűnei s erényei számosak?

– fura szöveggel zárul egy filmsorozat a Harmadik Birodalomról: Hitler mindvégig ép eszénél volt, így alattvalói sem takarózhatnak örültségével, amely elkábította és megtévesztette őket. Ám ha tényleg ép elmével követte el mindazon

szörnyetteket, melyeket máig nem lehet föl-fogni, akkor milyen pusztító indulatok, gyilkos hajlamok lakoznak – jól vagy kevésbé elfödve – némely emberben? És ezeket ki helyezte oda, s miért éppen belé? Mekkora kockázat pusztán jelen lenni a világban most – az egyre több fegyver s a növekvő számú épelméjű örült között?

– a kora '50-es években cseperedő kisfiúként sokat nélkülöztünk, de a nyári Tisza-part felhőtlen boldogsága vigasztalt mindenért, bár enni nem adott. Egyszer még a papsajtot is megpróbáltad, mert egy hajdani tanár néni szerint ezt a pásztorok megették, de neked nem jött be. A napfény D-vitamin-áradata ingyen volt, és a sarki akácfa odújában fészkelő sárgarigó látványa is. Egyszer megkísérelted a fészekrablást, de szerencsére rövid volt a karod... A félelmedben elpusztított jámbor, sziszegő, csúszós pikkelyű, mocsárszagú vízisikló teteme fölötti szegény máig kísért. Őt is a Tisza adta, de nem becstelted életét. Ám akárhogy is, afféle mesebéli életcserét nem ajánlott senki, így azután kis bicebócaként nagy vitézül végigevickéltél még a zúgókon is át, bár nagy hősnek, szerencsére, sosem bizonyultál. Különbösen az életcserét gyerekként talán még elvállalod, de az ördög incselkedésétől védelmezve mindig mögéd állt a jó sorsod óvó angyal... Mára a kétely, ha volt, elillant, most már el sem fogadnál másik életet – pedig enyhén szólva lenne mit megújítani! Gőg lenne kitartásod mögött? Méltósággal elcipelni terheid a végéig... Inkább csak félelem a sorstól, nem merészelnéd cserbenhagyni küldetésed – ha van. Elkötelezett hit a feladatban, ezt mérték rád, viseld. Zavaró kétely: sorsod többször kilökött a sodorból, de az angyal eddig folyvást kimentett... Mégis lenne még feladatod? Vagy csak annyi, ami most történik veled? Kivárni a végét, szorongva? A szentek talán már előbb átlépték a vonalat, némelyik még itt, a Földön, megelőzve azt, ami odaát történik...

– selyemlila sávokat (nagy, színes foltokkal), kéket, lilát vet az ég alja, áthatva, fölülírva a virító rózsaszínt. Ha a világ hírei nem lennének oly ijesztők... Így csak különös látvány. Hajdan a pusztában a pásztorok ilyenkor tudták, mit hoz a holnap. Manapság a nap végét sem merészeled boldogan várni, mert még minden rosszra fordulhat... majd megtudjuk, ha odaértünk. Ne

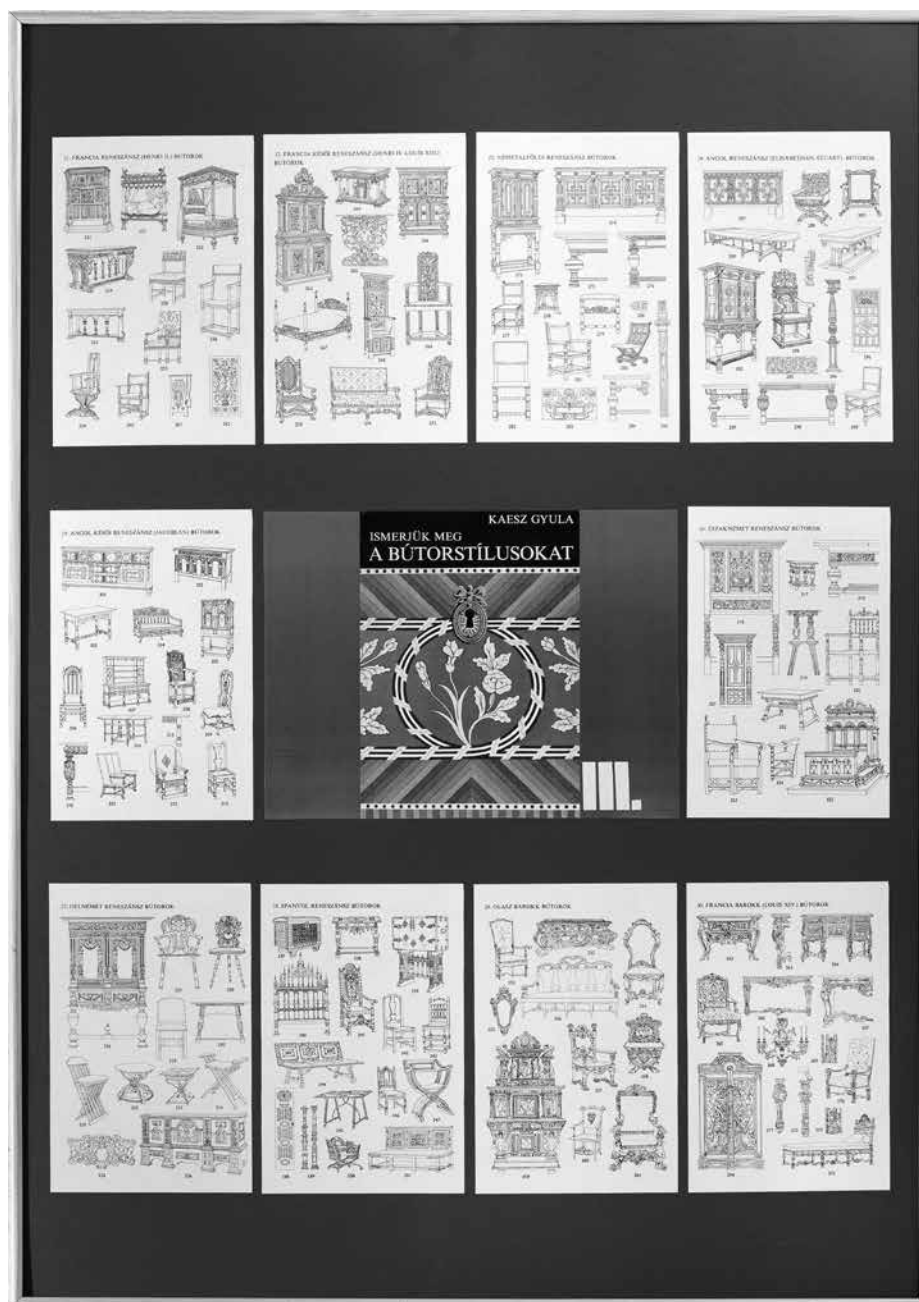
sürgesd a jövőt! Oidipusz király igazsága jött el: senki ne mondja boldognak magát a halandók közül – halála előtt...

– nem ért egyet az idős, a 90-hez közelítő egykori történelem-tanár (valójában munkásmozgalm-történész, mert egykor volt ilyen!) nemzedékem lesújtó tapasztalatával, hogy a rendszerváltás előtti történelemtanítás egyetemes jellemzője volt a módszeres, mert célirányos hazudozás. A megtörtétek elhallgatása, befeketítése, meghazudtolása, kiforgatása. Mert semmi nem volt igaz. A Tanácskormány, Trianon, '45 és '56 valóságát eltagadták. A hölgy azonban ezt nem így gondolja. Álláspontját nem kívánja kifejteni, titkon talán '56 októberét is ellenforradalomnak tartja, mert elmenőben még megjegyzi: Sok igazságot is tanítottunk mi akkor. Nem vitatom, a középkori Európáról, Szent Istvánról néhai Kristó Gyula professzor tényleg nem hazudott. De a későbbiek megfertőzte a társadalmak folyamatos „osztályszemlélet”-alapú kettéosztása haladó és reakciós osztályokra, kizsákmányolóokra és kizsákmányoltakra. Engels szerint ez volt a történelmen keresztül húzódo „vörös fonál”, amelyet azután követői talpnyaló alattvalókként alkalmaztak. Amikor pedig elértünk a tananyagban a 20. századhoz – eme hazug skatulyákba gyömöszölték szerencsétlen magyarjaink históriáját is. A nagy háborúban rablók lettünk, a frontra vezényelt bakák és tisztjeik (csakúgy, mint a következő világégés idején) igaztalan ügyért támadók, majd 20 évvel később a II. magyar hadsereg fasiszta, utolsó csatlós. A Tanácskormány a nép barátja – mondták, ezért leverését a fasiszmust előkészítő fehérterror szállításcsinálói végezték, a megelőző vörösteror, nemzedékem számára és még hosszú évtizedekig, a tanórák ismeretlen eseménye maradt. Ha úgy adódott, a kecskeméti állomáson gyilkoló Szamuely és kivégzőosztaga igazságosztó Lenin-fiúkká váltak, akik ellenük fordultak – ellenforradalmi banditák. A Vörös Hadsereg a felszabadulást hozta, szó sem volt megszállásról – fasiszta országról annál inkább. 1956 ebből a kötelezőn és egyedül igazságos nézőpontból kitekintve maga volt a gyilkos reakció, a haladó emberiség ellensége. Ez volt az alapszöveg, ama legendás 40 éven át, szigorúan kitartva az utolsó percekig, hiszen még 1986-ban (!) is

megjelenik Berecz János az *Ellenforradalom tollal és fegyverrel* című „dokumentumköteté”. Sőt, még Nagy Imre újrateremtése napjaiban is fölveti a honvédelmi miniszter: Ha már muszáj, N. I. legyen hős, rehabilitálják, de Maléter Pált ne! Mert ő a miniszter szerint katonai esküjét megszegő áruló, szembefordult a néphatalommal, továbbá (kiejteni is iszonyat!) a Szovjetunióval! Maléter tárgyalásvezetőként történő elrablása, kivégzése még '89-ben is rendjén való volt a hatalom szemében. Így értékeli a történeteket a már magára maradt hatalom 1989 nyarán, a 301-es parcella arccal föld felé fordított, kátránypapírba

göngyölt holtteste kihantolásakor. Éppen ezért volt lényegét tekintve minden hazugság, amit nekünk is tanítottak, summázom már a következő évezredben. Rettenetesen kár, mert mindez velünk maradt a félrecsúszott vörös nyakkenődökben, a soha nem viselt plecsnikben, máig tartó nyomorúságunkban – ami 70-en fölül visszanezve mégis jaj de szép volt! Még a május elsejék is, a ligeti zöldüveges kőbányai sörök is 5 forintért, a felszínes országos nyugi, a zsendülő kiskert, a meghitten pöfögő Trabi... meg ifjúságunk édes madara...

– levél hull / madár száll / szél forog / őszidő.

Könyvillusztrációk III.